

LA REVISTA

SUMARI

Les renaixences nacionals, *per A. Rovira i Virgili*.—Les concien-
cies nacionals i la gran guerra; Les dues ànimes de Italia. *per G.*
A. Borgese, trad. per P. E.—El Poeta Serè, *per J. Farràn i Mayo-*
ral.—Poetes francesos: Paul Claudel, *trad. J. M. López-Picó*.—
Poesia catalana: Abril, Ecloga, *per Francesc Sitjà*.—Meditacions
sobre l'Arquitectura, *per Joaquim Folch i Torres*.—Lletres: Intro-
ducció a la Vida Devota de Sant Francesc de Sales, *versió catala-*
na de Frederic Clascar, Pvre.—El Mal Caçador, *per J. M. de Sa-*
garra, per Carles Riba.—Dietari Espiritual.

BARCELONA

MCMXVI

Núm. XVII

ANY II

SUMARI DEL NUMERO 16

La legislació obrera i el concepte del dret, per Josep M. Pi Suñer.—A l'endemà del marxisme, per Manuel Reventós.—Pedagogia no científica, per Alexandre Galí.—Nacionalització de la nostra premsa, per J. M. López-Picó.—Lírics alemanys, La seva cançó, La noia compassiva, El poeta canta en començar, trad. de Josep Leonard.—Poesia catalana, La invocació de Sant Jordi, per Josep Maria de Sagarra.—Meditacions sobre l'arquitectura, per Joaquim Folch i Torres.—La pintura catalana contemporània, la seva herència i el seu llegat, per Josep Aragay.—Lletres: Ramón Rucabado, Els editors i la llibertat de l'Art, publicacions de «La Revista», per J. Farràn i Mayoral.—Flos Philistinorum.—Dietari Espiritual.

LLIBRES RECENTS

RAMÓN RUCABADO

**ELS EDITORS I LA
LLIBERTAT DE L'ART**

Publicacions de «La Revista»

Preu: Una pesseta

JOAQUÍN MONTANER

POEMAS INMEDIATOS

Portada d'APA

Preu: Tres pessetes

JOAN ARÚS

NOVES CANÇONS

Portada de Josep Obiols

Preu: Dues pessetes

CARLES SOLDEVILA

PLASENTERIES

Societat Catalana d'Edicions

Preu: Dues pessetes i mitja

JOSEP M. DE SAGARRA

EL MAL CAÇADOR

POEMA

Il·lustracions de Joan Mirambell

Preu: Set pessetes

J. M. LÓPEZ-PICÓ

OP. VII

PARAVLES

POESIES

Preu: Dues pessetes

ALEXANDRE PLANA

SOL EN EL LLINDAR

POESIES

Societat Catalana d'Edicions

Preu: Tres pessetes

JOAQUIM FOLGUERA

POEMES DE NEGUIT

Portada de Josep Aragay

Preu: Tres pessetes

LA REVISTA

ANY II.	QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL	JUNY 15
NUM. XVII	ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS	1916
	Suscripció trimestral, 1 pta. — Número solt, 20 cénts.	

LES RENAIXENCES NACIONALS

A tot aquell qui estudià la gènesi històrica dels moviments nacionalistes, ha de cridar-li l'atenció la simultaneïtat de l'aparició llur. Tots van començar a manifestar-se a les darreries del segle XVIII o dins la primera meitat del segle XIX. Duien una llarga serie d'antecedents; representaven un moment de la evolució interna dels pobles. Cap d'ells no era un esclat sobtat, un fet sense rels. Però, ¿què ho va fer que els moviments nacionals esclatessin tots dins el mateix període històric?

Entre molts d'aquells pobles que tornaven a la vida, que obríen els ulls interns de l'ànima a la claror de la pròpia consciència, no hi havia cap relació directa, cap lligam polític. Molts d'ells ni es coneixien. Traslatsats tots per la mateixa frisança, ignoraven els uns ço que passava en els altres. Ignoraven els finlandesos la renaixença txeca. Ignoraven els flamencs la renaixença croata. El finès Lönnrot, mentre treia novament a la llum el poema mil·lenari del *Kalevala*, no sabia que a la mateixa hora el monjo búlgar Paisi desenterrava dels arxius del cenobi del mont Athos els vells textos en llengua búlgara. Els patriotes txecs Palacky i Safarik, fundadors de l'associació *Museu bohemi*, fogar del renaixement nacional, no sabien que a Catalunya N'Aribau havia desvetllat la parla literaria catalana, la «morta viva», amb la seva *Oda a la Patria*. El bisbe irlandès Mac Hale no sabia gaire que el bisbe croata Strösmaier acomplia una obra anàloga a la que ell realitzava en l'illa dolorosa. Les propagandes violents de Lluís Kossuth a Hongria no

tenien cap llaç amb les de la *Jove Irlanda*, ni amb les del gran poeta polonès Mickiewicz.

I, no-gens-menys, un sincronisme de sentiments i d'aspiracions, una comunitat d'ideals i de neguits, donava a aquells moviments llunyans i dispersos una unitat forta i palesa. Eren tots espurnes d'un mateix foc pregón.

No podem creure en una coincidència casual. Examinant per separat aqueixos moviments, trobarem en alguns un motiu particular que explica la data de la llur formació. Ens podrem explicar que el nacionalisme polonès es manifestés en les primeries de la centuria passada, tenint en compte que fou a les darreries de la centuria divuitena quan va ésser esquarterada la tràgica Polònia. Allí la protesta patriòtica va succeir immediatament a la pèrdua de la llibertat nacional. De la mateixa manera el moviment nacionalista eslesvigües seguí a l'aneixió dels ducats d'Eslesvig-Holstein a Prússia (1866) i el moviment de l'Alsàcia-Lorena seguí a la guerra franco-prussiana de 1870. Però, en general, ¿com ens explicarem la simultaneïtat dels renaixements patriòtics l'aparició dels quals no ofereix la successió immediata de causa i efecte que hem vist en els que acabem de citar? ¿Com ens explicarem aqueixa convergència cronològica d'un fenomen idèntic en pobles de les més diverses condicions, dels més diferents antecedents històrics, de les més variades trajectories? Socialment, estaven endarrerits els uns i avançats els altres. En els uns la llibertat nacional era un record antiquíssim que

s'esvaïa en la llunyania dels temps; en els altres era un record recent i vivíssim. Els uns havien perdut tota la llibertat i tot el tresor espiritual de la vella cultura; els altres conservaven parcialment, en major o menor proporció, la llibertat i la cultura propia. Qui havia perdut les institucions polítiques, qui les institucions jurídiques, qui la terra, qui la llengua i l'ànima i tot.

No podem, doncs, explicar-nos els moviments nacionals pel sol procés històric particular de cada poble, ni tampoc per la influència dels uns damunt els altres. Hi ha d'haver, per força, una causa general; hi ha d'haver un factor supra-nacional, supra-local, que expliqui la simultània aparició de tants moviments del mateix caràcter. El gran trontoll que ensems esdevingué per tota l'Europa havia d'ésser degut a una mateixa força potent que passava per dessota els pobles i els movia.

Aquesta força era un element nou que venia a actuar en l'evolució dels pobles. Era la noció del dret, que arribava confusament, però fortíssimament, a la ment d'alguns homes escollits dels pobles sotmesos. Els instints biològics de la nacionalitat van trobar una confirmació i una justificació en el principi racional del dret dels pobles. Una claror de justícia va il·luminar els interessos socials i nacionals. Els patriotes van trobar que era just que els pobles fossin lliures, i no solament que això era bo i que els plaïa i convenia.

La noció del dret va donar una altíssima volada als moviments nacionals. Els patriotes van adonar-se que els llurs anhels tenien la justificació santa dels principis de justícia

immanent aplicats al règim dels pobles. L'ambient polític i filosòfic d'Europa, saturat de teories de dret, de motius justiciers, afavoria l'eclosió i la creixença dels ideals nacionals.

Aleshores la lluita per la llibertat nacional va aparèixer, no solament com un dret sagrat i imprescriptible, sinó com un deure estricte i imperiós dels pobles sotmesos. La sotmissió era la servitut, l'abjecció, el vilipendi. La llibertat era la vida digna i noble. Així la lluita per la llibertat nacional aparegué com una qüestió de dignitat i d'honor. Davant la baixesa dels pobles caiguts i enjouats que perdien les més nobles característiques socials, els patriotes sentiren vergonya i rabia, i un foc intern els arborà el cor. Contra els resultats de la força dreçaren la concepció del dret. Convicció de justícia i orgull de patria crearen la primera doctrina i la primera acció del nacionalisme contemporani. El romanticisme va donar un ambient propici a l'acció dels patriotes, tota desinteressada, tota lluminosa d'idealisme, tota plena de passions heroiques.

Aquest ambient sentimental i ideal que el Setcents inicià i que el Vuitcents accentuà, fou la atmòsfera dins la qual germinaren les llevors d'individualitat nacional que la evolució històrica havia escampat. La gran ventada d'idees i sentiments que aleshores va aixecar-se i que va arribar a totes les terres d'Europa, va fer esclatar i créixer alhora els moviments nacionalistes. Heu's-aquí, al nostre parer, la vera causa de la simultaneïtat i de la generalitat de les renaixences nacionals.

A. ROVIRA I VIRGILI.

LES CONCIENCIES NACIONALS I LA GRAN GUERRA

LES DUES ANIMES DE LA ITALIA

Els esdeveniments de Juliol i Agost de 1914 sorprengueren el nostre país en un d'aquells estats de llord i associat ensopiment en els quals, al crit estrident del despertar, voldria's més que tota altra cosa tombar-se de l'altra banda i tornar-se a ensopir. Adhuc els desordres que poc abans, en el Juny, havien sollat i ací i allà ensagnantat els carrers de manta ciutat apareixien, reflexionant-hi ara després de tants de fets, més aviat turbulències d'un temperament freturós de desfogar-se i no abastament domptat per la reflexió i pel treball, que ex-

plosions d'una furia revolucionaria resolutament activa. El torb de ferro i foc que es desfermava sobre el món donà a tots, combatents i neutrals, una sotagrada d'espant; a nosaltres, ultra l'espant, una àrida, febrilsa molestia difícil de reconèixer i d'analitzar. Ningú més sincerament que la Italia havia fet vots per la continuació indefinida de la pau ni hi comptava amb més lleugera i cega fè; ningú estava menys preparat que ella, en les armes i en els esperits per la baralla, i haguera recorregut més volentorosament a les arts màgiques, cas de posseir-les, per a

envainar les espases després del primer llampegueig. Tants eren per les vies i pels cafès que opinaven que's tractava d'una colossal maniobra diplomàtica àdhuc després de la primera declaració de guerra entre les grans potències; moltíssims asseguraven, al menys fins a la batalla de Dunaietz, que Al·lemanya i Rússia es batien en fingida rancunia; i dels innumbrables creients en la pau per separat n'hi ha més d'un que no ha revingut encara d'aquella creencia.

Mes no valien les ganes de tombar-se de l'altra banda. La campana seguia brandant, tan llargament i terrible, que semblava—més que un crit de despertar—l'alarma tantes voltes descrita del transatlàntic que ha topat contra un banc de glaç. I era precis fer el salt. I fer quelcom de més lent, de més dolorós i de més greu compromís que la serie frenètica i inesperada d'actes pels quals hom s'apodera d'un cinturó de salvament, o d'un bot, o s'enfonsa després de lluita breu. Era necessari pendre una posició. Tots els altres havien trobat un bot en el seu lloc fixat temps ha. Només al nostre país li era reservat l'aspre turment de l'escollir.

Es creu generalment que l'elecció, quan s'ha arribat al temps i a l'ús de la raó, és determinada pel càlcul dels interessos. Es sol repetir que l'impuls sentimental pot prevaler en un individu, no en una nació. Mes les nacions són mogudes pels homes i el llur esperit no viu segons un ritme divers del de cadascú, i cada hom, quan és arribada l'hora d'una decisió tràgica, es comporta com el protagonista dels *Miserables* victorhuguians en el capítol «Una tempestat dins un crani». Es destríen, s'aïllen, s'escairen els motius del pro i del contra; a tot motiu favorable s'hi oposa el seu contrari; l'equilibri continuament en perill és continuament reconstituït; i els dos plats de la balança oscil·len llargament i l'inercia de l'ase de Buridàn sembla que ha d'ésser la resultant d'aquesta lluita mental; o sembla també que la lògica ens condueixi vers una certa resolució fins que la resolució contrària triomfa en una impetuosa flamarada il·lògica que devora motius favorables i motius contraris com un munt indiferent de brossa seca. La Italia visqué un semblant drama i una semblant catàstrofe, per més que aparentés estar absorta en els seus càlculs, en comptar els danys i els avantatges de l'un i de l'altre partit. I proclamà amb freda altivesa la doctrina del sagrat egoisme i havia cura de tenir els seus docu-

ments allunyats de tota commoció passional i de tot prejudici ideològic, llimant-los amb l'aspre pedra d'un estudiat equilibri jurídic. Sota aquesta llisa superfície s'acomplia un treball ben distint.

Cap càlcul quan no li dóna autoritat la passió, té la força d'empènyer un país a la guerra. Les combinacions d'interessos tenen, en aquest cas, l'inevitable desavantatge d'ésser fundats en la previsió del futur, que després és sempre distint de com havia estat previst i no dóna mai justificació peremptoria als qui sostenen una decisió. Qui vol la intervenció al costat de la *Entente*, anc que les coses anessin meravellosament, no podrà mai reduir al silenci a aquells que construint una historia hipotètica no realitzada i que per ço manca de tota autoritat, però que escapa a tota contradicció, sostenen que els interessos d'Italia haurien estat més ben salvaguardats si haguesssem posat els nostres exèrcits a disposició de l'Al·lemanya evitant-li la batalla del Marne. Molt menys podrà persuadir a qui, davant dels fets, sospesant els avantatges que esperem obtenir i els sacrificis que soportem, insisteix en dir que millor hauríem fet estant-nos amb les mans plegades, aplicant a la vida nacional aquell ensenyament del qual n'han tret tantes vegades bon profit els individus: més val magre avinença que bona sentència. Una disputa d'interessos agitant-se entorn de coses futures manca de precisió i de certesa i no hi ha una opinió que no pugui pretendre ésser la veritable, fins i tot aquella, suposem, que dóna com a desitjable la sotmissió del nostre país a una administració estrangera. La sola resposta certa és la de la passió; la sola realitat concreta és el sentiment.

* * *

Malgrat de tantes eixutes afirmacions del apel·lat realisme, la Italia sentí ben aviat que aquest conflicte era cosa més greu que una topada d'interessos. I que la posició dels neutrals no era la dels espectadors d'una cursa, pels quals tot es redueix a preveure quin serà el cavall que arribarà primer a la fita i apuntar per aquest. Hi havia, potser, algún mince estat a Orient, feble de muscles i de consciència, destinat a fer de satèl·lit a aquell d'entre'ls principals astres que esdevingués primerament en contacte de la seva trajectoria i l'atragués amb la seva poixança. Però la Italia no era ni tan feble ni tan nova en la Historia per a poder renun-

ciar a la tràgica necessitat de la elecció fent-se blanc de les circumstancies. El seu lloc no era aquell vers el qual semblava decantar-se la victòria; era aquell que li imposava la seva consciència, la seva ànima.

Mes aquí justament començava la seva angunia. A ningú no podia ésser tan dolorós com a la Italia la necessitat d'adquirir coneixement de si mateixa, de posar-se sota el manament de l'antic oracle: coneix-te tu mateix; i ço no en un temps de sossegada i còmoda meditació, sinó en una vetlla urgent amb la certesa que a la sentència del fur intern havia de seguir immediatament una acció o una negativa d'acció que havia d'imprimir una certa direcció per moltes generacions i potsèr per segles al destí d'un Poble. Pendre el lloc que li designava la seva ànima era aviat dit. Altrament de ço que passava a una qualsevulla Bulgaria, la dificultat de la Italia venia no de manca sinó d'excés d'Historia, no de minoria d'ànima sinó de massa maduresa i gairebé de tenir més d'una ànima en ella. Si esguardem, abstractant nos per un moment de les miseries personals, la baralla entre germanòfils i interventistes que's promogué a Italia, assumí proporcions immenses ben distintes dels interessos balkànics.

En el segle XIX les diverses tendències de la cultura europea, portaven en si, cadascuna pel seu costat, a seqüències lògiques extremes, amb contrastos i dissonàncies tan aspres i agudes, que en algú temps semblaràn fabuloses. La doctrina de l'amor i de la pietat tenia expressions d'una ignorància medieval en un Dostoiewski, en un Pascoli; la doctrina de la violència (que nominalment se'n digué pagana, anc que verament a Grecia i a Roma no s'havien oït veus semblants) arribà fins al ditirambe de Nietzsche i més enllà. Homes d'una i altra niçaga vivien costat per costat; s'esdevenia que un mateix traductor vulgaritzava Sigfrid i Neklindof: el telegraf i el ferro-carril se deia havien abolit les fites: i era com si moltes substancies contraries bullissin llargament en una mateixa olla. Quan l'atenció fou extrema i no restà ja possibilitat d'una recíproca fusió, la explosió vingué. Aleshores finí el confús intercanvi, la mútua infiltració d'idees que durant la pau havien esfumat els contorns; la tradició cristiana es recolleix entorn dels pobles coaligats; els elements de l'anomenat neo-paganisme es concentraren en l'Al·lemanya; els contrastos se marcaren fortament i cada nació superant momentaniament les seves ínti-

mes angoixes, esdevé l'advocat i el campió d'una idea. De quina banda estava l'ànima de Italia?

La Italia podia creure que tenia la seva ànima en l'un i en l'altre camp. Durant la seva llarga vida havia tingut una ànima mística a voltes, d'altres una ànima cínica; havia estat cristiana i titànica; coneixia en ella la humil Italia vestida de bura i la resplendent, imperiosa i hal·lucinant cortisana estètica del món. Les dues vies divergents de l'Europa moderna semblaven departir-se de l'encreuament de dos camins primaris que's troben en el passat d'Italia. Italiana és la pietat del Dant i del Giotto; i italià el fogós materialisme del Renaixement, aquell món adust, maquiavèlic, sense cel, on la Fortuna mou implacablement la seva roda; aquella sumptuosa i lluminosa clotada on els fraudulents i violents, els artistes, els aventurers, els tirans, sembla que siguin els damnats del Dant que esbatanant les portes de l'Infern i sota altres noms redivius eixiren furiosament al sol. Potsèr els dos llibres més extraordinaris de la nostra prosa són les Floretes de Sant Francesc i la Vida de Benvenuto Cellini: aquell, tot esperit; aquest, tot natura, tan ignocent en la seva primitiva barbarie, que sembla impossible que vingues qualques segles després de les Floretes i que'ns revela, després d'una insistència i voluntaria reflexió, un altre testimoni d'aquell mateix esperit nacional, que en completar el curs de la seva experiència havia reunit en poc temps els antípodes. Així, els clàssics del pensament i de l'art al·lemans són en primer lloc els escriptors i artistes italians del Cinccents. D'allà l'Al·lemanya prengué l'embranchida. El Cellini té ja accents dignes de Faust quan parla de la inutilitat del penediment i de l'avantatge que hi ha en viure la vida segons els impulsos:

Poiché il pentir non val, estaró contento...

I té accents dignes de Sigfrid quan parla del pobre metge que li preguntà si havia tingut por: «Penseu, doncs, quin judici mèdic fou aquest quan havent-li contat un cas tan gran me feu una tal pregunta!» Hom recorda avui la adoració de Goethe per Cellini, que traduï amb gran cura, que exalçà com representant d'un segle no menys que de tot el gènere humà com a home-típus. Bismark fou un Borgia reeixit; i l'adoració idolàtrica de la força victoriosa es troba ja en l'Areto i en d'altres més dignes que aquest.

L'ànima mística de la Italia reaparegué

sobradament durant el Renaixement fins al punt que el Foscolo intentà una interpretació humanitaria de Maquiavel. L'home més representatiu de la nova Italia fou un franciscà: Garibaldi. Mes en les darreres decenes semblava que la consciència del renovellament s'apaivagués una altra volta i que novament hagués de prevaler la impia i freda intel·ligència que manifestaren entre nosaltres Stendhal i Taine: tant, que la democràcia italiana sentint-se a disgust en la propia cultura, s'havia en gran part desnacionalitzada fent-se una mentalitat francesa en perjudici d'ella i del seu país.

* * *

Altres a la Quàdruple hi han portat més diner, han vessada més sang, i hi han contribuït més normalment amb les forces llurs. Mes l'acte de voluntat i de consciència no té parell en la Historia. Sabent ja quin era l'horrible abim de la guerra en el qual li tocava aviat d'enfonsar-se, lliure de la seva voluntat i de la seva força i àrbitre del ferro del deixar de fer, protegida àdhuc per la excusa del deure de fidelitat reclamat pels seus infidels aliats, ella preferí el penós deure de la fidelitat a la seva ànima més excelsa i a la causa del gènere humà. Amb la declaració de neutralitat renuncià la part de Judes i de *pinxeria* dels violents: amb la declaració de guerra refusà la part de Pilat. La lluita que la conduí a la del·liberació fou llarga i dolorosa per tal com sorda i en gran part oculta; la del·liberació fou més grandiosa pel fet d'haver sigut humilment disfregada de càlculs frets, d'egoïsmes particulars, de meditacions desapassionades. L'antiga ànima mística de la nació havia triomfat de l'ànima cínica del Renaixement, i no hi ha interpretació realística de la nostra guerra, no hi ha ironia anti-ideològica que pugui ofegar aquella veu immediata de la consciència per la qual el nostre Poble sab que's bat per les causes supremes que'l penetren i que poden nomenar-se, sense falsa vergo-

nya, la causa de la justícia i de la llibertat.

Certament, el nostre Poble té una fisonomia propia dins de la coalició. Macerat per una mil·lenaria experiència històrica, àdhuc en la topada no s'ubriaga; avesat a les desil·lusions, espera menys impetuosament que'ls altres que la victòria vingui a instaurar el paradís terrestre; àdhuc odia menys vivament que'ls altres per ço com sab i comprèn més, i coneix àdhuc en si mateix, en la part menys bella de la seva ànima, el gèrmèn teòric i psicològic del furor teutònic. La seva relativament escassa germanofòbia, més que una resultant política, és un cas de major comprensió. En l'onada de la guerra el poble italià no s'hi ha precipitat sinó que hi ha entrat pas a pas per successius i fermes actes de consciència, fent seguir a la intervenció l'adhesió al pacte de Londres i qualche temps després l'acord íntim amb la França. Avui en la vetlla de la campanya decisiva hi està donat tot sencer menys potser qualche darrer acte purament formal. La Italia d'avui no és aquella adolescent de Legnano que combatia l'Imperi sense gosar plantar-li cara. No és aquella del Renaixement qui combatia l'Austria creient-la una entitat en si diversa i oposada a la Germania en gènere i a la Prussia en especie. Avui sab com l'Austria no és més que una de les manifestacions polítiques del germanisme, sab que combat amb l'Austria la Germania; i el sentiment popular és més viu contra la Germania que contra l'Austria.

Decidint-se al costat de l'Entente la Italia no li ha donat tan sols el concurs de les seves forces, li ha donat també el juí d'un poble que és el més antic i el més autoritzat testimoni de la Historia. I augmenta l'autoritat d'aquest juí el fet que, per a declarar-se contra la Germania, la Italia ha degut d'ésser primerament severa amb si mateixa: refusà i condemnà ço que en la seva ànima hi havia de germanitzant, la part menys humana i cristiana de la seva consciència.

G. A. BORGESSE, Trad. P. E.

EL POETA SERÈ

En sortir amb les galtes cremants i el cor agitat de la festa shakespeariana és dolç refrigeri la companyia de Sòfocles el Serè. L'home per excel·lència bell, virtuós i lliure, fill predilecte de la Ciutat lliure, vir-

tuosa i bella. No cal, doncs, separar la seva obra, per temença de contaminar-la, de l'home, ni de la seva mortal vida. Igual beutat, igual virtut, llibertat igual en l'home, en la vida i en la obra.

A J. M.ª LÓPEZ-PICÓ.

Un marbre immortal fa perdurable l'admiració envers la figura del Poeta Serè. Es tot elegància majestuosa i senzilla. L'himnació que l'embolcalla, revela en la gràcia dels seus plecs el goig de cenyir el cos magnífic; àgil arquitectura de muscles, armònica, de bona hora preciosament curada i enfortida en les sanes fadigues del gimnasi i que'l noi ofereix tota nua als ulls intel·ligents en beutat de la multitud, quan, tocant la lira, presideix el chor de formosos donzells qui festejen la Victoria de Salamina; cos plè de beutat qui, amb gracioses, equívokes agilitats femenines, juga en el teatre Nausica fent saltar la bal·la amb ses companyes. Les cames ben plantades, fetes de bona hora a les joies de la cursa, tenen l'orgull de sostenir-lo. Es orgullós d'animar-lo el pit ample i tranquil. La testa sobirana el presideix amb orgull.

Es el rostre, obert i serè, d'home franc, és a dir, d'home lliure; té llavis que no apreta l'odi, ni contrau la malícia, ni la cupiditat entreobre massa, ni el més insignificant desdeny arqueja. Ulls francs, fitadors d'ulls; fruidors i serens, amorosos i lleals, qui mai defugen les mirades, per a encobrir intencions dobles, qui s'ofereixen transparents com un aigua tranquil·la de fons pur. Ulls que miren al lluny no per distracció, mes per habitut de contemplar les coses grans o les grans armonies de coses: la mar innombrablement riallera, les naus freturoses, les llargues teoríes de lentes processons vers els temples clars, les multitudes bellugadices i virolades que omplen l'Atenes bella i poderosa. Damunt dels ulls es contrau el ceny i el front ratllen qualques arrugues. Mes el ceny és dolç d'atenció amorosa; mes són les arrugues de fruidora observació; arrugues ditxoses.

Vora el pit viu una mà enèrgica, mes de suau posat; la mà qui sab llençar el disc feixuc, escriure versos immortals, sostenir amb elegància una copa bella, confortar amb lleal apretada el cor d'un amic.

* * *

Home bell, virtuós i lliure, faisonat des de la naixença per la Ciutat lliure, virtuosa i bella. Ciutat i fill de la Ciutat, la mateixa Protectora els guarda. La Ciutat l'associa de bona hora a tots els florirs de la seva beutat. Atenea el guarda de tot mal. Des de sa infantesa el benestar l'envolta, li fa desconeguda la lletja necessitat que posa en els cors,

per a demà, les verinoses llevors de l'enveja, de les ambicions sens mesura, de les astucies dolentes. La música—benhaurat Lampròs, mestre d'aital deixeble—fa l'ànima del noi amorosa i tranquil·la per a sempre més; i la palestra acostuma son front, ben tendre encara, a la dolçor de les victores.

Així, una llei i una aspiració de beutat absoluta regeixen la vida d'aquest home. Bullen al seu entorn les insanes curiositats, les astucies de la política, de la marxanderia; l'envolten els professionals de totes les ambicions; ell, en la guerra i en la pau, compleix senzillament el seu deure, amb la gran perfecció qui passa dels més inadvertida, i va esguardant al lluny, per damunt les impureses i les coses qui passen, les coses belles eternalment. Sovint, però, amb gest instintiu, deu recullir els plecs del seu mantell per a evitar contaminacions.

Les evita sobretot en els afers de l'esperit. No freqüentava els filòsofs, diuen els seus biògrafs. Pel seu costat passaven aquells homes estranys qui s'agiten en gestes insòlits, vivents caricatures sovint, sovint més folls, més ambiciosos, més pretenciosos que'ls professionals de les altres ambicions.—Diògenes Laerci, malgrat la serietat seva, fa sovint pensar en Lucià.—N'hi ha qui pel triomf d'un sofisme que'ls fes remarcar, veurien impassibles enfonsar-se la Ciutat perfecta; els millors semblen fragments d'home, vora Sòfocles el perfet; ells cerquen la perfecció quan ell frueix plenament la propia; ells amb fragments d'homes volen reconstruir l'home; i Sòfocles passa de llarg vora d'ells, l'home complet.

Quina inquietut espiritual pot ferir-lo, ell qui—així Plató més tard—sab recollir clarament i directa la lliçó de la estimada Ciutat? La secular lliçó, ja plena i acomplida, dels bellíssims esforços que feren les gèneres més belles que ha tingut la raça dels homes.

Així, al poeta basta la lliçó d'Atenes i els vells poetes venerats; la seva sanitut d'ànima i de cos resol per endavant tots els problemes i el guarda sempre de jugar el joc perillós de voler penetrar en la demora dels déus. En ell, el sentiment religiós és tan ferm, tan natural com la seva salut. I la beutat incomparable de la religió tradicional encisa i ompla de respecte an aquest serè devot d'Hércules i d'Esculapi.

I perquè la inquietut mai la rosegua, i perquè mai combat la seva ànima tranquil·la, en ella troba racer la més pura joia; la joia que ell deixa créixer dins son pit i dançar al

ritme del seu cor saníssim en les festes de amor o d'amistat que tant estima.

Tan propicia li és la deesa protectora que fins a ses velleses no li permet conèixer els dolors punyents de l'ànima; i quan la ingràtitut filial fereix son cor, ja ell és enfortit en totes les serenitats i ha contemplat amb els seus ulls pietosos totes les fermentacions del cor humà i ha sabut dir-les i embellir-les en versos clars, plens de dolçor i de grandesa. Cèfal en el començ de La República, diu com és tranquila la vellesa del Poeta Serè i com, graciosament, diu acnortar-lo del pès dels anys l'haver-se deslliurat dels amorosos fatigs, ell per a qui l'amor sempre ha degut ésser un ben dolç tirà.

Així, amable i serè, fa, gairebé centenari, una mort dolcíssima.

Una Sirena esculpida en sa tomba simbolitza l'encís del seu cant. I Atenes, com a un heroi, li aixeca altars, li ofrena sacrificis.

***

Com la Ciutat bella, virtuosa i lliure, faisona l'home lliure, bell i virtuós, ell crea la seva obra plena de beutat, de virtut i de llibertat humana. El seu art puríssim és un product més, natural, d'aquella vida pura. Natural, car obeeix la propia llei de sanitut i armonía sense forçar-la ni combatre-la.

El poeta enfront la seva obra fa com enfront la vida; tampoc hi lluita la seva ànima serena; cap mal sentiment, cap dolor, cap interior angoixa, cap impuls d'agressió s'esbraven en produir-la ni li dicten un sol vers. Ne té prou amb la joia de crear. Ell és en el sentit més absolut el poeta, és a dir el qui fa, compón; l'artista laboriós produint amb abundor inaudita, amb regularitat sorprendent la més perfeta labor. La part curtíssima que els segles destructors han perdonat, és encara el més ric i més humà tresor de poesia.

Mai ha sigut un artista revolucionari, com Eurípides, com altres. Les modificacions que ell aporta a la tragedia són modestes. Si les costums d'Atenes el porten a lluitar amb Esquil, el jove poeta no perd mai per son antecessor ple de gloria el més pur respecte. Aristofani el burleta, qui no pot dissimular el seu respecte envers el Poeta Serè, ens el mostra en el món soterrani, essent tant dolç de caràcter com damunt la terra, donant una mà cordial al vell Esquil i cedint-li el primer lloc entre els mestres de la tragedia. Una aspiració

modesta enfront la sublimitat religiosa i patriòtica de la tragedia esquilunia, sembla voler mantenir l'obra de Sòfocles més aprop de la terra. En canvi, una pudorositat de contaminació l'allunya de les maneres d'Eurípides i les seves folles passions i els seus sofismes i la seva retòrica ultrancera. Així la tragedia de Sòfocles té la seriosa i humana elevació d'un Partenon, d'un diàleg plàtonic.

Els versos d'Esquil donen la ubriaguesa patriòtica; els d'Eurípides torben l'ànima amb roentor de passions i l'esperit amb sofismes inquietants. Sòfocles no ama la ubriaguesa. El citareda excel·lent, qui en escena jugava Tamiris el malhaurat musicia, escolta sempre la serena lliçó d'Apol·ló el Diví Citareda. I els seus versos duen a l'ànima la emoció de la humana grandesa, de la fortitut i la llibertat i omplen l'esperit de llum i clarividencia.

Els fills de les seves tragedies són fermes voluntats lliures; mai la passió se'ls arrapa, els atueix. Ells se revesteixen d'un propòsit dur com una cuiraca. I la passió és per a ells no més el foc qui alimenta aqueix propòsit lliure, és el foc necessari que ells mantenen viu amb un esforç continuu de raonament subtil, agressiu, agut. Tots són fills d'Atenea; tots raonen, lluiten d'intel·ligencia; tots saben clarament ço que volen i veuen clarament la fi dels seus propòsits.

Es la ceguetat de la passió qui fa creure als agitats personatges shakespearians en la possibilitat de viure malgrat la passió folla i lluitant per viure i creient tal volta en una perllongació infinita del seu viure dolorós, córrer cecs a la desolació i a la perdua. Es, en canvi, la obstinació intel·ligent en saber, malgrat pressentir la catàstrofe, que fa descobrir a Edip amb creixent angoixa, la seva greu dissort; és la clarividencia d'una mort certíssima qui aferma el propòsit pietós de la verge Antigona.

Tots fills d'Atenea: i Antigona, i Electra, i Edip, i Dejanira, i Creon, i Clitemnestra, i Ajax i Filoctetes.

La poixança de intel·ligencia fa raonat el càstig que s'infligeix Edip i totes les dissorts i totes les tempestes no podran entebolir la seva raó ni tornar-lo en grotesca marioneta com, en certs moments, el pobre rei Lear. I àdhuc Ajax el foll ens apar raonant la seva follia i volent, en la mort, la deslliurança. Mes no els servirà mai la poixança de raonament per a torbar la jerarquia de les valors morals. Resti per a Eurípides aquest jòc temerari. La rectitut

de Sòfocles, sobirana, l'allunya de tota amoralitat. Així, Creon no podrà amb tots els seus sofismes justificar la seva sed de venjança envers el cadavre que vol deixar insepult i la valenta donzella se dressarà enfront d'ell per a confondre'l i perdre'l amb la propia mort. I un altra donzella venjadora, Electra, desfarà el raonament pervers amb el qual Clitemnestra voldria mantellar el seu adulteri parricida.

Si el poeta fa justícia, maravellosament pintant-la, a la agudíssima astúcia d'Ulissi, —quan fa irrefutable amb son raonament la necessitat de perdre el malhaurat Filocetes, —el cor magnànim de Sòfocles batega dins el pit del jove generós Neoptolem, qui accepta el mal com a necessari, mes no's pot convèncer de que siguin necessaris l'engany i la falsia.

I la pura i la clara i la armoniosa llengua que parlen aquestes figures intel·ligents. Tots diuen clarament i amb senzilla elevació ço que volen; tots pensen accions precises, i diuen clares accions i canten accions, belles. Mes on la claretat i l'armonia se fan radioses és en els chors on canten amb remors d'aigües clares fecundes i tranquiles les més pures amors del Poeta Serè. Ell, exemplar puríssim del poble atenenc, qui ama el seu poble i el venera i el dignifica, posa en llavis del chor que el representa, les més savies paraules del seny antic i els mots de més pregona religió. Ells diuen el respecte absolut envers els designis dels déus—aquell respecte que fa tant tímids en protestar contra elis i tan plens de reticencies en els propòsits blasfematoris els seus personatges. Mes també diuen els chors bellíssims la grandesa de l'home, la noblesa de sofrir sots les lleis inconegudes dels designis divins. Es amb un plany que's diu com la mort posa fi a l'audacia magnífica de l'home en el chor immortal d'Antigona.

I és encara el chor el qui diu els sentiments més tendres, íntimament, del poeta. Es el chor, és el digne representant del poble l'encarregat de cantar tota la tendresa envers el seu petit burg nadiu «Colona la blanca» dos cops immortal perquè Sòfocles hi nasqué i perquè vol cantar-la, dient amb paraules d'emoció els planys melodiosos dels rossinyols que s'hi amaguen sota l'eura

negrosa, i el narcís i el safrà, i les fonts fecundes i la victoriosa olivera i l'art que tenen els seus habitants de dominar corcers i conduir navilis.

* * *

Sòfocles; patró de poesia la seva obra; patró de vides el seu viure. Poques obres, pocs homes podrien resistir el contrast amb ells. Pensi's per exemple en Goethe i en la seva pretesa serenitat, i ara es farà evident malgrat la seva grandesa, tot lo forçat, tot lo inestable de la seva actitut que un no res feia trontollar o esporuguia. Respectem, però, Goethe qui reconqueria per als homes futurs l'armonia espiritual perduda en segles tèrbols, Goethe qui volia ésser home armoniós i lliure i a moments ne fou.

Sòfocles fou sempre lliure i armoniós. En la seva companyia s'adquireix fortitut i assegurança tranquila; els ulls hi aprenen un esguardar més serè i el pit es sent més confiat en la grandesa, en la dignitat humanes. Se creu en la grandesa com en l'estat natural de l'home.

En ell i en Plató, deuen cercar els nostres homes de tota bona mena, els artistes sobretot, les fonts de pura beutat, de forta virtut, de llibertat verament humana. Mes per a abeurar-s'hi els caldrà anar-hi amb el cor encès d'entussiasme i renunciar a mesquineses erudites, retòriques, o literaries.

Nietzsche cercava el secret del Sofocleisme com ell deia, de la mesura i la serenitat de Sòfocles i els grecs, i trobava—la seva frasse feu fortuna—que Sòfocles i els grecs «posaven aigua en son vi». Ells ens serveixen en son art, doncs, un vi aigualit?

No; Sòfocles, senzillament, no afegia a son ví, com sovint Eurípides, com Shakespeare sempre, com els romàntics, especies picants i drogues excitants. El servia puríssim i ple de fortaleza en copes de suprema elegancia. I també, sovint, amava com a bon grec, refrescar-lo en vasos de forma pura.

I ara si que es pot repetir ço que diu Nietzsche tot seguit: aquell qui pugui, fassi el mateix; en la Vida i en la Creació.

J. FARRÁN I MAYORAL.

POESIA CATALANA

ABRIL

I

Obrirem la finestra, que el vent porta
una dolça frescor d'arbres fullats...
Per dins les venes va la sang més forta
i els nostres ulls són plens de claretats.

Adeu, ploralla de la tarda morta!
Damunt l'herbei, hi han els darrers esclats
d'una daurada llum que ens aconhorta
de l'ombra fonda de les soletats.

Abril gentil, si ho sapigués l'aimia,
que, aquesta tarda, quan del cel venia,
aquella aigua suau que ens ha entristit,

ja en nostre cor naixia la primera
rosa del cant primaveral que espera
el sol de Maig i el festejar florit!

II

Obrint la ment a ço que jo us diria
si amb vosaltres col·loqui tingués ara,
adolorits en l'amorosa via,
tristos com un infant que no té mare!

Un temps al cor jo la dolor tenia,
d'haver-me presa la dissort avara
la presència gentil d'aquella aimia
que duu d'Amor les roses a la cara...

Mes vingué Abril, que primavera exalta,
amb aquell cel, que a la bondat més alta
l'ànima nostra crida i se n'emporta;

i amb son conhort finia ma dolença;
i llençí el dol com mala fruita es llença,
i em renaixia la esperança morta.

ECLOGA

I

Veus-aquí que faig mon camí, sol amb el vent que xiula
i el matí que riu, i porto a la mà una sonora branca verda.

II

L'olor de la terra cavada, bé val una cançó! Pagesa, pa-
gesa, l'olor de la terra cavada, tu l'hauries de cantar
amb la teva veu d'aigua suau!

III

L'olor de la palla apilada, bé val una corrandà! Pagès,
pagès, l'olor de la palla apilada, si tu la cantessis amb la
teva veu d'aigua brava!

IV

Jo cantaré l'ombra de les gerdes arbredes, la lluentor
dels rees, la blanor dels herbeis. Jo cantaré la mirada
humida i dolça dels bous que pasturen.

V

Oh! silenci, silenci, cor meu, que aquest ocell no senti el
teu batec; aquest petit ocell que és a la fi d'aquella subti-
líssima branca, i és bressa i és bressa dolçament!

VI

Hi ha quelcom, dins la meva destra, que no goso reveu-
re. Un presoner que he fet, al vol, en l'aire pur del matí!
Déu meu!, Es un papalló? Es una ànima?

VII

Aquest gran ocell ràpid, per l'infinit, on va? Aquest nú-
vol enorme i las, per la blavor rutilant, quin viatge
emprèn? Anima meva, tan voladora i àgil, per què no et
mous?

VIII

Sóc perfumat de la terra i del cel, del arbres, de les her-
bes, de les pedres, del sol i del vent, i una cançó nova
riu en mon cor entenedrida.

FRANCESC SITJA

POETES FRANCESOS

PAUL CLAUDEL

Poeta de l'esplendorositat universal, ferma, profunda i massissa. Tumultuós i desordenat; ric i natural, qui sab donar forma i ordenar els mots amb la puixança primitiva de la metàfora continuada i amb l'espectacle d'un ordre nou elaborat dins la més aspra solitud lírica.

DE L'ODA LES MUSES

Jamai no dormen plegades!; però, abans que la sobirana Polymnia es redreci,

ja amb les dues mans obrint el compàs, Urania, a retirada de Venus,

quan ensenya l'amor estenent-li l'arc;

o l'enriolada Thalía amb el polze del peu marca suament la mesura; quan dins el silenci del silenci

Mnemosyne sospira.

La pubilla, la que no parla; la pubilla amb els anys iguals; Mnemosyne, la que no parla mai!

Escolta, considera.

Ressent—(si és el sentit interior del de l'esperit!)—

Pura, senzilla, inviolable!, recorda.

Ella és el pes espiritual.

És la comunicació formosíssimament expressada;

Posada està d'inefable faisó,

Damunt el pols mateix de l'Ésser.

Ella és l'hora interior; el tresor que salta i la font retinguda.

La juntura amb el temps que no és temps expressat pel llenguatge.

No parlarà. Està enfeinada en no parlar. Ella coincideix.

Posseeix. Recorda; i totes les germanes són atents al moviment de les seves parpelles.

Per tu, Mnemosyne, aquests primers versos i la deflagració de l'oda súbita.

J. M. LÓPEZ-PICÓ, trad.

MEDITACIONS SOBRE LA ARQUITECTURA

II.

LA VIDA

Els objectes que poblen el nostre món provenen tots del fons de la natura, i aquell qui els vulgui conèixer d'una manera profunda, caldrà que vagi a la natura. En realitat, ço que nomenem creació en els termes de l'art, ço que nomenem construcció en els termes d'ofici, no és, en el fons, altra cosa que la potencialització de les coses de la natura, llur ascensió a un nou estat per al qual elles posseeixen indiscutibles facultats.

En tot objecte reconeixeràs que la matèria amb què ha estat construït és la que posseeix les facultats de l'objecte, i que l'home no ha estat pas el creador d'aquestes facultats, sinó que tot simplement s'ha limitat a organitzar-les per a conduir-les a un fi; i això de tal manera, que aquesta valor orgànica extrínseca de l'objecte, esdevé intrínseca tan bon punt l'objecte és eixit de la mà de l'home, ja que aquest pren una veritable realitat personal, i subsisteix independentment de l'home i àdhuc contra la seva voluntat.

Les formes del món constructiu no són, en realitat, una creació humana, sinó una nova disposició de les facultats reals de la matèria, és a dir, una nova etapa de la seva existència. L'arbre que ha esdevingut cadira no fa més que transformar les seves aptituds intrínseques, adreçant-les a una nova i més alta finalitat que aquella que havia determinat la seva forma en el món vegetal. L'arbre en la natura vivia per a morir, i la seva forma resultant de l'actitut vital representava una activitat passiva, mentre que la seva nova forma representa en la cadira un acte de voluntat organitzadora i una facultat intrínseca de subsistir en l'organització, per a portar la seva existència a una nova i més alta finalitat.

Convé no desconèixer la profunda realitat d'aquest fet. Les coses de la natura no són, per a l'home creador, matèries per mitjà de les quals l'home edifica i converteix en realitat una abstracció, sinó cossos vius que mantenen la seva latència i les seves facultats a través les més diverses disposicions, realitats concretes que s'imposen al seu esperit i al seu cos, de les quals tota creació deu partir, tal com les branques i les flora-

cions més excelsos parteixen de la realitat vital de la llavor. Per això l'home, en l'obra d'art, no ha d'intentar mai l'expressió de la seva subjectivitat pel mitjà de les matèries. L'art que ha intentat això és el que ha hagut d'acudir necessàriament a la representació. L'obra d'art veritable no és pas aquella que ens expressa coses humanes pel mitjà de les matèries, sinó aquella en la qual les matèries són elevades a l'alta valor d'expressió humana.

L'art no va de dins a fora del individu. El fet artístic és essencialment una copulació humana de les matèries, una fecundació que hi desvetlla les facultats germinals i les posa en moviment. Així el ver poeta serà no aquell qui digui coses amb la paraula, sinó aquell qui doni a la paraula una potencia d'expressió capaç de revelar les realitats intrínseques del verb. Així el músic no és el qui descriu amb sons els seus sentiments o les seves idees, sinó aquell qui promogui en la realitat del sò una activitat harmònica expressiva. Així l'arquitecte no serà aquell qui expressi un sentiment abstracte de grandesa amb les pedres, sinó aquell qui doni a les pedres una activitat expressiva del seu acte constructiu; i serà el pintor, no aquell qui amb colors i imatges explica històries i sentiments o idees, sinó aquell qui doni als colors i a les imatges reals una qualitat expressiva de la seva realitat, com l'escultor serà no aquell qui expressa els seus sentiments pel mitjà de la pedra, sinó aquell qui elevi la pedra a categoria expressiva.

Cada matèria porta en el seu cor una possibilitat d'esdevenir immortal, una potencia capaç d'elevant-se a l'incommensurable, i és aquesta potencia real de les coses ço que l'artista ha de desvetllar i activar en elles. Aleshores la creació artística serà una veritable funció creadora. El món s'enriquirà amb un nou ésser expressiu, i no pas amb una fantasmagòrica representació de coses cerebrals mortes. El món i la vida s'enriqueixen no de les representacions, sinó de les realitats, i en el compliment d'aquesta llei, que és la veritable llei de l'art, veiem com l'artista actua de creador veritable i que, en el fet artístic, ve que en una esfera més baixa es repeteix el fet de la Creació, car si Déu fecunda la terra i la potencialitza fins a Ell en l'home fet a sa semblança, així l'home creador fecunda les coses i les

potencialitza fins a ell en l'objecte dotat d'una facultat expressiva.

Perquè l'objecte, el monument, l'obra d'art, és, en realitat, un ésser expressiu amb el qual parlem, amb el qual dialoga el nostre esperit. L'home cap a Déu i les coses cap a l'home. Heu's-aquí l'activitat harmònica de la vida ascendint cap a la perfecció infinita.

L'art per això deu moure's dins el més concret i absolut objectivisme, fugint dels cerebralismes expressats, dels subjectivismes que, mancats de possible plasmació, es valen de la escenografia. És aquesta de l'art representatiu, la falsa via de l'art. L'obra no ha d'ésser una imatge, sinó un ésser nou. L'obra no ha d'ésser una representació, sinó una realitat. L'obra no ha d'ésser un reflexe, sinó una latència. Tal fou el temple grec. En ell veiem la materia elevada a la màxima possibilitat de bellesa, la realitat del fet constructiu exaltada a la seva més alta potencia. Ni una sola forma inventada. De l'Haercon d'Olimpia al Parthenon no hi ha més que l'elaboració lenta de les realitats construïdes prosseguida per quatre o cinc generacions. Així nasqué la catedral gòtica, filla d'una aplicació concreta dels humils treballadors, a resoldre els problemes que la realitat plantejava, a modificar les formes de l'art romànic format pel sediment de dues tradicions artístiques històriques, a les quals la natura venia a combatre amb la seva incontestable realitat.

L'art no crea formes, sinó realitats. Les formes artístiques són la conseqüència de la vitalitat dels nous éssers produïts. La materia organitzada viu i actua, i la seva energia latent, la seva actitud vital, és ço que determina la forma. És precís no oblidar aquesta realitat de les coses d'art, i avançar pel camí del nostre ofici amb amor i humilitat, pensant que tot ço que s'alça al davant nostre en l'hora de la creació, eren substàncies adormides en el si de la materia que nosaltres hem desvetllat. Fecundar la

realitat, fent que totes aquelles coses que anaven de la vida a la mort, passives sota la llur inercia vital, s'alcin ara, camí d'una vida més alta. Així compendrem que la veritable naturalesa de l'obra d'art és la d'un estat perfecte de la materia, i l'art és l'acte a l'impuls del qual es produeix aquesta evolució cap al nou estat.

Es de la materia en acció vers una finalitat determinada que surt l'obra d'art, i en ella apareix la forma. La forma del monument és una actitud de les materies cap a la vida de l'edifici, i per tal devem considerar l'obra arquitectònica i els objectes construïts, com a éssers vius, demanant llur ingrès dins el reialme del que és vivent.

El monument té un dret indiscutible a ingressar en l'esfera de les coses vives, perquè en ell s'observen les facultats orgàniques necessàries per a la seva subsistència en el món, i en ell observem ço que distingeix els éssers vius, que és la subjecció o la relació amb les circumstàncies; i si en realitat el monument no té com els éssers animats el dò de la multiplicat d'actituds propi a l'home i la bestia, té en canvi una qualitat compensadora, i és que, si ells van formant llur organisme a través de les circumstàncies, i és del fregadiç del cos amb la necessitat que l'orgue i la facultat neixen i es desenrotllen, el monument és al nèixer una anticipació a totes les possibles circumstàncies, i, si en ell no hi ha el dò de la movilitat creadora d'actituds, té, en canvi, la qualitat d'ésser una suma d'actituds.

L'obra d'art és el resultat d'un procés vital i és una realitat nova, que ocupa el seu lloc en el món i compleix el seu acte en la vida, que expressa pel mitjà de la seva forma. Ella viu en mig de les coses del món que van accelerades a complir llur fi, portant cada una d'elles l'actitud que és l'eina amb la qual van a complir-la.

JOAQUIM FOLCH I TORRES.

LLETRES

INTRODUCCIÓ A LA VIDA DEVOTA DE SANT FRANCESC DE SALES. *Versió catalana de Frederic Clascar, Pvre.*—Lluís Gili, Editor. Barcelona. (1)

ADVERTIMENTS DEL TRADUCTOR

No fóra prou escaient prefaciari una *Introducció*, la qual, d'altra banda, porta ja un Prefaci autèntic. I ça com lla, el viuet que hi poséssim, tampoc trigaria a recremar-se de la roentor, dolça que sigui ella, de la paraula de Sant. Siguin-nos, doncs, tan solament perme-

sos uns breus advertiments, per tal de sortir a camí de certs retrets que s'han fet a aquest llibre, i que es podrien reproduir ara, en aparèixer ell dins la nostra llengua.

(1) Creu LA REVISTA que el millor homenatge que pot fer a la traducció catalana de «La Vida Devota» és reproduir els advertiments del mateix traductor plens de seny i de la estilització de la obra.

Observa el P. Fàber que els escrits dels Sants són més condescendents amb les nostres debilitats que els escrits d'altres autors piadosos no canonitzats. I aquest és el cas de la dolcíssima *Vida devota*. Ja del seu vivent, el sant Autor va haver-se de defensar del retret que li feien de massa laxitut moral en qüestió de diversions mundanes. «Jo vaig escriure— diu ell dins la *Pràctica de l'amor de Déu*—per a la gent del món, a qui la seva condició de vida obliga sovint a condescendir una mica en coses que, com la dansa i el jòc, són d'elles mateixes indiferents, segons doctrina dels més assenyats i savis teòlegs. A més —continúa— que ja prenc cura d'advertir a la fi el perill que en les dances hi ha». I certament d'aitals precaucions envolta el Sant aquelles diversions mundanes que comporta la vida de relació, que no és gaire probable que les persones piadoses hi posin el cor. Dins una casa o comunitat d'homes en la qual, després d'haver-hi hagut pau, ve dia que no s'entenen, diem que el dimoni hi balla: doncs, si en mig les diversions mundanes, que solen ésser per mal, hi entra Déu, elles perdràn el verí, i seràn ja únicament d'esplai honest de l'esperit. La vida cristiana és el món sobrenaturalment transformat, ha dit un gran teòleg dels temps moderns, i això és veritat àdhuc prenent el món en el sentit de l'Ascètica. Volem dir que, excepte el pecat, tota cosa mundanal pot entrar dins aquesta sobrenatural trasmudança. I, diem-ho també, ai del ball o del jòc en que Déu hi sia i la Verge Maria! Bé serà ell de plànyer!

LA TRAIJORIA ASCÈTICA

Per temps havíem escrit, dins un mot de comiat del nostre *Llibre de la Primera Comunió* que Sant Francesc de Sales era un llest caçador d'ànimes, i que la seva escola de pietat era un parany: hem d'explicar el concepte, després d'estudiar una mica més l'obra capital d'aquest gran mestre d'esperit. Certament, dins aquest llibre hi ha estratègia i diplomàcia, mes no del Sant amb nosaltres, sinó de nosaltres amb el nostre propi cor. Sant Francesc de Sales no ens fa cap traidoria, no ens porta enganyats, no ens fa un jòc, sinó que ens diu ben palesament les armes que usarà ell i que hem de usar nosaltres; si, ell ens pren de la mà, i ens ensenya els topants del nostre esperit; ens desdobra i ens exercita a la conquesta del nostre interior: no és ell el conqueridor, no és que siguem nosaltres terra d'imperi que ell tingui subjecta, sinó que, soldats de Crist, som nosaltres mateixos qui som instruits de tots els freus i clivelles, de tots els guals i passeres per on podem insertar-nos dins nosaltres. Tant com diu el Sant que hem d'aconsellar-nos en tot del nostre director, no coneixem llibre més autodidàctic de l'ascètica que aquest; i just per ço, després d'haver-nos ensenyat i exercitat a obrar pel

nostre compte, ens dóna encara aquesta lliçó d'humilitat i de direcció saludable, que no fésim res sense el nostre penyal. I és així cert que aquest llibre és d'auto-mestratge, que un dels fruits que se'n cullen, és el de saber triar-nos el guia, segons la nostra topografia espiritual que ell ens ensenya a conèixer. Per ço diríem mal si diguéssim que és un sistema: no, ell és una escola, certament, emperò una escola en que estudiem al nu la pietat i la vida devota. No es tem ella d'ésser mirada i resseguida, tant ella confia en la puritat impecable i en la bellesa i formosor seva. Sense afectacions, ni afegitors, sense olors d'essència ni retocs externs, sense guarnits veladors de les seves falles, ella es presenta al nostre esperit tal com és, amb les pures gracies *naturals*. De aquí li ve aquest poder irresistible i dominador del sentit estètic de la nostra ànima naturalment devota. Es, doncs, un llibre sà que polaritza, amb el fons sà de la nostra ànima: no és, essencialment, un tractat de règim de dietètica espiritual, sinó que és ell la mateixa pietat, la qual, plantada a flor de terra, enfondeix endins i travessa.—en requesta ses arrels de la deù de aigua viva que hi ha en jus del nostre cor, —i s'espiga amunt, que la toqui el sol de les ànimes en l'ambient espiritual i sobrenatural de les regions sobiranes. Es la norma de vida que ha de seguir l'home en aquestes valls, fòra que per qualque crisi d'esperit calgui acudir a especialistes que redrecin membres contrets, o a procediments quirúrgics quan caldràn amputacions en hores de vida o mort. La prova de això està en el caràcter universal d'aquesta *Introducció*, la qual, derivant de la vida regular i cenobítica, s'aplica a la vida dins el món, i, de retruc, és ella normàtica per a la mateixa vida regular. I és que la pietat és una, i ens fa uns a tots, com és un el Senyor a qui servim: les ànimes devotes, salvant la mica de individualitat que porta la matèria, totes s'assemblen d'aire, i s'entendrien perfectament els Sants del món i els Sants de l'erm. Marta i Maria són germanes, i pla que en serien encara més després de la mort del comú Amic.

EDICIONS EXPORGADES

Certes delicades matèries que toca el sant Autor dins el seu llibre, en qualque versió són estat suprimides. Sobre això, ens caldrà fer avinent que no ens hem fiat de nosaltres mateixos, sinó que ens aconsellàrem d'aquell home de Déu qui en el món, d'on suara feia passament, s'anomenà Dr. Torras i Bages, amb qui al cel ens poguem veure! I són paraules seves: *Si ja no en prediquem, ni quasi en confessem, i encara ho llevem d'on és, doncs çon ho direm?* D'altra banda, el misteri que s'hi fa, encara estimula la curiositat malsana; i també és prou cert, que si tal hi ha qui haurà d'obrir els ulls, més val que sigui per ministeri d'un Sant que no per mala tasca del dimoni.

UNA MODIFICACIÓ

En canvi, hem modificat el capítol de la Comunió freqüent segons la vera doctrina i disciplina de l'Església, tal com AVUI pensa i escriuria Sant Francesc de Sales. Certament, podíem salvar-ho per altra via: posant una nota al peu o al marge del text. Mes emperó, les paraules de Sant obren com si diguéssim *ex opere operato*, i, llegides que fossin, a desgrat dels nostres advertiments, elles faríen el seu fet dins l'esperit. Aiximateix, hem cuidat servir l'equilibri i tom de frase del text original, i fer l'adob amb la mateixa obra de les runes.

LES CITACIONS

L'edició crítica de que ens hem servit en la versió nostra, porta al marge les acotacions dels llocs de la Sagrada Escripura i dels autors ascètics o profans al·ludits en el decurs de l'obra. A nosaltres, esguardant tan sols el bé de l'esperit, ens ha paregut que no hi calien, complidors encara de la voluntat de l'Autor, qui en l'Avís al Lector de l'edició segona, deia: «Revisada, corregida i augmentada la segona edició d'aquest *Llibret*, no l'he volguda enriquir, segons era desig d'alguns, amb cap llei de citacions, perquè ni els doctes les freturen ni els altres les enyoren». I continua: «Quan uso paraules de la Escripura poc és per jo ex-

plicar-les, sinó per jo explicar-m'hi, venerables que són elles, i agradoses a les ànimes».

Tampoc hem cuidat, ni dins el text ni en cap mena de notes, corregir creencies fantasistes dels autors profans sobre instints d'animals i virtuts de plantes, que el sant Autor, ampra solament de cuques de llum que fan lluïçor, viarol enllà de la *Vida devota*.

FILOTEA O TEÓTIM

Aquesta *Introducció*, cert, va néixer de documents de direcció de filles espirituals, assenyaladament d'una piadosa dama, Filotea de carn i òssos, i no pura ficció del Sant; emperò, revisat tot del sant Autor per tal de donar-ho a l'estempra, imprimí ell a la seva obra-mestra un caràcter universal que trasmuda la Filotea en l'ànima desitjosa de perfecció, i, com diu ell mateix dins la *Pràctica de l'amor de Déu*, en tenir ànima, cap diferencia hi ha entre homes i dones.

I ara, lector caríssim, deix que el trist Traductor clogui amb un mot de comiat semblant al que et dóna el sant Autor dins l'Avís de les edicions primeres. Si Déu m'escolta,—diu—tu en faràs un bell profit, i en rebràs un munt de benediccions.

FREDERIC CLASCAR.

EL MAL CAÇADOR, de JOSEP M. DE SEGARRA. Impremta de F. X. Altès. Barcelona, 1916.

Goethe, a les seves velleses, aconsellava als poetes joves de no escometre poemes llargs. Posava ell l'obra del poeta com un dietari lliure, ininterromput, d'emocions. Ara el nostre Josep M. de Sagarra—no gaire sovint un goethià—ens dóna un poema llarg. I escapa aixèridament de l'amenaça del diví al·lemaný: fallida en la construcció, desequilibri en les parts—per dugues raons: la una, suprema: per abundancia d'inspiració (la raó mateixa—és clar que no tota sola!—que deixava Goethe fóra dels seus apostolats canuts); l'altra raó concilia, per una ironia ben segur involuntaria, en Sagarra amb Goethe: *El Mal Caçador*, alhora que un poema, en la valor comú del mot, és un dietari d'impressions, un llibre de moments, tot ell un moment—Déu vulgui que insignificant, ara direm per què—de la vida del poeta.

Un moment en què ha passat vetaquí: uns esperits de pessimisme empesos qui sab d'on, que embriaguen aqueix estre poètic sobre el seu trone; i es redreça, i es fa un espectacle d'unes quantes criatures simplicíssimes a cada una de les quals abandona una passió com una joguina que amaga cruelment la mort. Tot això fóra,—i és—magnífic, però aquest sobirà, novici ebri d'enuig, en comptes de seure i mirar—així Goethe o Shakespeare, els imperials—serva infantívolament els fils dels seus personatges entre els seus dits, i es distreu del bo i

millor del seu plaer per manejar-los. No és el Destí, és en Sagarra la força que mou els personatges de *El Mal Caçador*. Els mou i fins i tot els judica. Perquè l'acabament del jòc és el càstic del mal, que ell al cap i a la fi els ha fet cometre.

Els el ha fet cometre inconscientment: ja ho hem dit, en l'abandonar-se breu a la temptació d'un vinet mefistofèlic. Cal ben creure, i re-treure—perquè les vulgaritats no deixen de tenir el seu *ròle* en el món, i fins en la crítica literaria—que aqueixes estones inconscients: somni o desvari o embriaguesa, tenen en cada home el seu *to* personal, el *to* mateix d'aquell recó més lliure—de vegades molt amagat, o inconegut—de l'esperit; l'aristòcrata d'esperit, embriac és aristòcrata; el groller d'esperit, delirant és groller. Recordem ara el *Primer Llibre de Poemes* d'En Sagarra: ple de bondat. I fixem-nos una mica, que qui haurà tingut la més viva intuïció del caràcter d'aquest según *opus*, haurà estat el seu ornador: en Joan Mirambell. I preguntem-nos: no és tot aquest poema unes ballades de faunes a la música de uns angelets asexuals?

Perquè el mal caçador és un faune: una encarnació de l'infinita joia de la natura; això sí, en un reonet de la seva ànima serva jo no sé quina mena de tendresa tota cristiana; prou voldria ell escanyar el catecisme dels seus anys infantívols, però no pot; ben segur que

cada vespre en colgar-se al llit es senya, i no se'n adona fins que ja ho ha fet. Així en resulta un faune tot *sui generis*: no és ell mateix una força natural, indesviable, impassible en el seu obrar; sinó més aviat una víctima de les forces naturals, amb les quals està lligat «comme avec une femme»; elles són la seva voluntat i el seu sentiment.

I ve una hora malastruga, una hora suau i covarda, amb núvols d'or, i pollanques vora el torrent, i unes aures pessigoleres, i un jaç d'herba desmaiada. O quina hora celestinesca! Per què Silvestre s'ha enconrat amb Elvira? Vetaquí el troç—l'únic—radicalment tràgic del poema. Un hi sent, que tal com Edip portava ja «en les faccions de la seva cara» el seu destí, la seva llarga dissort, Silvestre porta dintre la sang la implacable suggestió de les muntanyes, que escampen aquell daler de possessió sense fi, i que dintre l'abraç aleshores s'aparten elles i només deixen posseir la seva forma. Silvestre no en té cap culpa de la seva fetxida. Elvira tampoc: és de la pasta de Maria Donadiu: totes dugues han sofert «dans le ventre». Només que Elvira no troba ningú que l'hi faci veure: i el veure-ho era al cap i a la fi la redempció de Maria Donadiu. I és aquest punt que la priva de ser del tot el femení de Silvestre: un femení, altrament, més social que fisiològic.

Perquè mireu: ara ens surt, ja explicat, el cristià reconet irreductible del mal caçador: ell ens espatlla la tragèdia. Ell i en Josep M. de Sagarra. El mal caçador si no és ben bé remordiments el que li vénen, s'hi assembla força. Raona massa un pecat que no ha comès, millor dit, una feta que en un faune no és malifeta.

De faune vol passar a home, i què en surt? Un home, com tots els altres personatges del poema—llevat per ventura Margarida—, que no s'apoiem amb els peus a terra, sinó més aviat com si volessin, en una mena d'atmosfera que els acala els ulls i els esbarría la mirada. Herois en mode menor; larves, més aviat, d'herois. Es aquella bondat a què el poeta de aquesta tragèdia fallida no ha pogut renunciar ni en l'embriaguesa de tantes miseries com l'han tocat. Omple les seves criatures d'una passió potser nova en els annals de la tragèdia: la Muntanya, i no gosa abandonar-los a tots els efectes: governa, sempre els governa ell, el brau burgès. I Silvestre, ens l'envia a presiri. — O, i per un crim absolutament anecdòtic.—I això després d'haver-lo fet esclatar en aquell formidable «allegro di molto e con brio» de l'Elogi de la muntanya, definició viva d'ell, i si us obstineu a mirar-ho sota el punt de vista social del bé i del mal, la seva *vindicació*. Després d'ella, el presiri, el penediment de sortir-ne, el desdibuixen.

Com se desdibuixa Elvira al nostre interès, *de tant explicar-la*. Res de Gretchen: no s'és mai dit que a aquesta li agradés gens «escorre's adins la llescor de l'aigua moll»; ni

menys que no hi hagués «ni vímet ni barrella que no pogués establir el seu foc»; ni tan sols que hagués mai sentit «aquell goig... d'anar aprenent les coses poc a poc». Tan mateix és malaguanyat per a ella un tan noble faune com Silvestre, amb tant de vulgar jovent com devia passar per aquells camins. I si és que la mediocre Elvira una estona s'ha sentit faunessa, hi ha gustos que cal sostenir-los: i de drames que en ella aquesta caiguda hauria pogut suscitar, n'hi ha una possibilitat riquíssima; però ben segur que cap no té gaire que veure amb la vicaria.

Es per aquest punt que la tragèdia llastimosament falla; de les dues enormes forces igualment raonables, igualment dures, igualment pures en el bé o en el mal, tant és, que han de xocar, amb extremament de cel i terra perquè se'n abranda la foguera tràgica—la una, la que fóra la deü del plaer tràgic, les llàgrimes, és una roca inconsistent!

No parlem pas amb tot això, d'un fracàs del poeta, sinó d'un fracàs de circumstancies. Silvestre, l'heròic, està dintre un ambient d'homes petits, no ja d'homes, sinó d'infrahomes. Ara bé, la lluita del fort contra el més feble, no commou. Ja se sab qui vencerà. Però si al costat d'això aquesta lluita s'esdevé dintre una societat organitzada amb tribunals de justícia i presiris, també se sab que els agotzils, i els jutges i les reixes són més forts que Silvestre; més ben dit, les armes de Silvestre no li valen. Ve a ser, en el cos-a-cos desigual, la traveta d'un terç. I Silvestre queda aleshores en una situació dissonant; un semi-déu caigut no per la força d'un altre semi-déu, sinó per la d'un pacte social que sorprèn de trascantó. I ja no hi haurà res que el restableixi ..

Però, repetim-ho, En Sagarra ho ha volgut així, ell, el creador; no li ha plagut de renunciar a ésser providència de les seves criatures. I en el seu geni no ha trobat sinó una docilitat bondadosa i elegantíssima. No crec que pugui existir més gran elogi d'un artista que aquest: davant del marbre, ell és íntegrament lliure, perquè la seva mà no en sent rebel·lió. En el vers d'aquest poema no hi ha prosperat rebel·lió; el cisell no s'ha desviat d'un punt. El canon de la construcció és perfecte. Però aquella virada impensada en la natura dels herois i del conflicte que fins ara hem vingut escatint,—que no s'exterioritza sinó molt lentament en la segona meitat del segon cant, però present ja en el pla del poeta abans del començament—portà una virada en l'expressió d'En Sagarra: si el *Primer Llibre de Poemes* podia fer-nos-la témer una mica, molt de tard en tard, no la esperàvem però. Fóra dels moments del poema que són de la més neta emoció heròica—p.ex.: el pecat de Silvestre i d'Elvira, la memòria que Silvestre fa del seu pare, la mort d'Elvira, l'elogi de la mar i el de la muntanya, etc.,—sembla com si aquest poderós estre sentís afeblir-se el pur interès i cerca aleshores de commoure subratllant l'expres-

sió. Diem *subratllant*, per associació amb una imatge visual: la d'una pàgina de llibre atepida d'itàliques i versaletes i negretes... Si fos això arreu, per ventura començaríem a sospitar una disminució: no tenen prou força les coses per colpir l'atenció, que cal afegir-hi reclams? Però hi ha els episodis dits, hi ha una legió de versos i d'estrofes arreu escampats ben sans d'aquesta malaltia, altrament no massa greu (està entre dos noms, ben bé al mig: preciosisme i conceptisme), hi ha Silvestre, qui en la nostra literatura ja és, tot just nat, un representatiu...

Tot just nat diem. Silvestre no ha acabat

amb aquest poema d'ara. En Sagarra l'arrossegà tota la vida, com En Maragall el compta l'Arnau, p. ex. Sortirà de la gorga més superb i més pur. Avui el seu creador l'ha fet moure així, i així ha reeixit meravellósament. Demà,—un altre moment de la vida del poeta—serà altrament, i reeixirà amb una meravella més alta. Quan s'aturi una estona breu en el «versate diu...» d'Horaci i tingui la gallardia—gosarem dir del tot?, la gallardia no gens ardua per ell, l'atleta—de pensar només en el que les espatlles seves *poden* dur, sense témer que hi hagi res que refusessin...

CARLES RIBA.

DIETARI ESPIRITUAL

Completar l'obra dels Alts estudis i la missió de les especialitzacions propulsades pels organismes superiors de la vida catalana amb l'expandiment de la cultura popular i la socialització de tots els coneixements generals que són el senyal de tots els pobles cultes.

Treballar el pla orgànic de l'ensenyament superior sense negligir la difusió de la cultura general que ha de relacionar els homes de totes les professions i de tots els estaments.

Crear i expandir la nostra normalitat dins la civilització.

D'aquesta guisa, el Consell de Pedagogia completa avui la seva tasca d'alta sobirania científica amb la publicació de la *Col·lecció popular dels coneixements indispensables* que s'anomena Biblioteca *Minerva*.

La finalitat que es proposa obliga a una gran varietat de matèries i en conseqüència a una confortadora convivència de col·laboradors en el mateix treball.

S'han publicat fins ara tres volums: *Oceanografia*, per Josep Maluquer; *Resum de Geografia d'Europa* per Joan Palau i Vera; *Nocions de Liturgia cristiana*, per J. Tarré, prevere.

S'anuncien entre altres volums: *El radi i la radiologia*, per Esteve Terrades; *La prehistòria*, per P. Bosch Gimpera; *Resum de Literatura llatina*, per Carles Riba; *Les malalties de la ment*, per I. Alsina i Melis; *Higiene de l'alimentació*, per J. Torroella; *Resum d'Anatomia i Fisiologia humanes*, per A. Pi Suñer; *Les doctrines socialistes contemporànies*, per Miquel Vidal i Guardiola; *Manual d'Electricitat*, per Rafael Campalans; *Introducció a la Filosofia*, per Eugeni d'Ors; *Historia de la Música*, per Joaquim Peña, etc., etc.

Esperem que tant com bona obra de vulgarització, realitzarà aquesta Biblioteca una obra ferma de solidarització i cordialitat entre els homes d'esperit que hi treballin conjuntament sense exclusions i sense vanitats.

* * *

El missatge de la Mancomunitat de Catalunya al Govern en defensa de la oficialitat de la llengua catalana; l'exposició doctrinal del

Bofill i Matas davant la Municipalitat de Barcelona; la vindicació jurídica doctament raonada per l'Acadèmia de Jurisprudència i l'assentiment popular que aquests dies hem sentit vibrar arreu de Catalunya, coincidint amb la manifestació literària de la publicació d'aquells tres documents: Heu's-aquí la seguretat que l'essència del nostre nacionalisme no pot llanguir en l'esteticisme d'una festa assolida ni consumir-se en el desgast de la victòria oportunista.

Sentim el pols de la nostra vida. Vivim la nostra creixença igualment lluny de l'entusiasme cridaner i de la inacció enervant.

* * *

Drecem, dins d'aquest dietari, una montjoia commemorativa de les festes culturals fetes a l'entorn del donatiu francès a l'Institut.

Lloem l'aire de les cerimònies, l'aplec senyorívol dins aquell pati de la generalitat on reverdeja el taronger. Lloem els exòrdis de N'Esteve Terrades, d'una concisió inoïda, elegantíssima; l'al·locució de N'Eugeni d'Ors plena d'esquisida substància; la oració fogosa, apostòlica d'En Puig i Cadafalch i totes les paraules de Mr. Lucien Poincaré, les quals, al definir una cultura, la representaven. Declarem que si tot-hora l'ésser català és una dolçura, en aquella hora la dolçura esdevenia més confortable... Escoltàvem un noble col·loqui.

Mr. Poincaré, en nom del govern francès, repartí bon nombre de *palms* acadèmiques. Aquest repartiment, altre temps ens hauria inspirat una pàgina de serena humor. Ara, no. Ara, en terres d'Europa, hi ha prínceps de pura sang i doctíssims senyors que arrenquen de llurs pits la insígnia de les honors enemigues; hi ha Acadèmies, Instituts, Estats que es penedeixen amb furia de les reverències retudes a l'adversari...

Això és ben trist. Però això indica que en l'hora present aquest vincle, (tan vague, tan subtil) que lliga la institució condecoradora amb el condecorat, ha adquirit una significança vehement que abans no tenia.

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 613

ANTIGUITATS :: EXPOSICIONS
LLIBRERÍA D'ART :: CAVES
DE VINS : ART MODERN

JOAN GORINA SANZ

SABADELL

Llanes, Pentinats i demés Materies Textils

Operacions per compte propi

Importació i Exportació

SECCIÓ DE COMISSIONS

Representació única de les importants firmes:

Pierre Flipo.	TOURCOING (França)
D. Hamilton & Co	BRADFORD (Anglaterra)
Bük & Richter.	LEIPZIG (Alemanya)
Leken Frères	VERVIERS (Bélgica)
E. Bénézech	MAZAMET (França)
A. Lyon.	MADRID (Espanya)

Direcció telegràfica: GORIZANZ - Telefon, 145

Compte corrent amb el Banc de Sabadell : Ponsá i Valls

J. Pagés fill : Fills de Magí Valls (Barcelona)

PUBLICACIONS DE "LA REVISTA"

Administració: COTRS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

A PUNT DE SORTIR:

**CANÇONS
i ELEGIES**

DE CLEMENTINA ARDERIU

**La Pintura Catalana
contemporània, la seva
herència i el seu llegat**

DE JOSEP ARAGAY

L'edició de les obres és pulcra i econòmica. Hi han en premsa i preparació obres de Miquel Poal, Manuel de Montoliu, Joaquim Folch i Torres, Martí Casanovas, Josep Lleornart, Alexandre Plana, Joaquim Folguera, Josep M.ª de Sagarra, J. Farràn i Mayoral, Eugeni d'Ors, Carles Riba, Josep Carner, Miquel Ferrà i altres.